

ΕΡΓΑΣΙΑ: ΑΙΡΕΣΕΙΣ: ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΛΗΓΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΟΝΟΜΑΤΑ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ:

ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΓΑΤΖΟΥΔΗ

ΛΙΖΑ ΓΕΡΑΣΗ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΓΚΙΟΥΛΜΠΑ

ΟΝΟΜΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ: κ. ΜΑΥΡΟΚΩΣΤΙΔΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ 14
ΑΙΡΕΣΕΙΣ: ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΛΗΓΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ Ο ΟΡΟΣ ΑΙΡΕΣΗ. ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΙΡΕΤΙΚΟΣ

Ο όρος «αίρεση» ετυμολογικά παράγεται από το ρήμα αιρέω-ω = προκρίνω και αιρούμαι=εκλέγω, προτιμώ. Έτσι αίρεση σημαίνει το θρησκευτικό σύστημα, το οποίο δημιουργείται, εξαιτίας των προκρίσεων, των επιλογών και προτιμήσεων κάποιου ή κάποιων σε θέματα πίστης και ζωής. Ο αιρετικός επιλέγει, απομονώνοντας, κυρίως, διδασκαλίες της Αγίας Γραφής και προσπαθεί να τις ερμηνεύσει με βάση τις δικές του αντιλήψεις και απόψεις. Έτσι οικοδομεί ένα δικό του θρησκευτικό μόρφωμα ερήμην και εναντίον της Εκκλησίας.

Επιπρόσθετα αιρετικοί αποκαλείται εκείνος, ο οποίος έχοντας προκαλέσει το δικό του θρησκευτικό σύστημα, προσπαθεί να προσηλυτίσει και άλλους, παρασύροντάς τους στις δικές του αντιλήψεις, και όχι μόνο αντιτίθεται, στα όσα η Εκκλησία πιστεύει και διδάσκει αλλά και επιδιώκει να διορθώσει τα της Εκκλησίας θέσμιμα ή και να επιβάλει στην Εκκλησία τις απόψεις του. Ο αιρετικός, ουσιαστικά, διεκδικεί για τον εαυτό του την αυθεντία ερμηνείας της θείας αποκάλυψης, υποβιβάζοντας ή αθετώντας ή υποκαθιστώντας την Εκκλησία. Αλλά η Εκκλησία είναι ο μόνος φορέας, που μπορεί αυθεντικά να ερμηνεύει και να αποφαινεται σε θέματα πίστης και ζωής των μελών της, γιατί στην Εκκλησία ο Θεός παρέδωσε τη θεία αποκάλυψη και σ' αυτή ανέθεσε και εμπιστεύτηκε και τη φύλαξη και την ερμηνεία της. Σε τελική αναφορά η ηθογραφία του αιρετικού οικοδομείται σ' ένα εγωπαθές, υπόβαθρο, το οποίο διαποτίζει και καθοδηγεί συνολικά τη συμπεριφορά του, γι' αυτό και εύλογα εξηγείται η πεισματική άρνησή του να αποδεχθεί, ακόμη και αποφάσεις Οικουμενικών Συνόδων και να απαρνηθεί την αίρεση και να επιστρέψει με μετάνοια στην Εκκλησία. Κατά τους πατέρες, η αίρεση υποκινείται από το διάβολο, γι' αυτό και στον αιρετικό υπεισέρχεται «πνεύμα δαιμονικό» όπως αναφέρει ο άγιος Επιφάνιος και ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός.

Οι πατέρες λειτουργούν αγιοπνευματικά και εκκλησιολογικά, γι' αυτό και με βαθεία ταπείνωση στηρίζονται σε όσα η Εκκλησία πιστεύει και διδάσκει. Οι πατέρες θέτουν ως θεμέλιο και κεφάλαιο την εκκλησία και στη συνέχεια προσεγγίζουν το νόημα και το περιεχόμενο των θείων αληθειών, που καταγράφονται στην Αγία Γραφή. Η Εκκλησία, κατά τον Απόστολο Παύλο, είναι ο στύλος και το εδραίωμα των παραδομένων θείων αληθειών.

Οι πατέρες εξεγείρονται κατά των αιρετικών, χωρίς αυτό να προδίδει εμπάθεια και μισαλλοδοξία. Η αντίδρασή τους έγκειται στο γεγονός της άκρας ευαισθησίας την οποία έχουν για περιφρούρηση της αλήθειας της Εκκλησίας και συγχρόνως της θεόδοτης ποιμαντικής τους ευθύνης, την οποία φέρουν για το λαό του Θεού. Σέβονται όμως το ανθρώπινο πρόσωπο, προς το οποίο τρέφουν αγάπη και αισθάνονται πόνο για το κατάντημά του.

Έτσι, οι αποστολικοί πατέρες αλλά και απολογητές κατά το δεύτερο αιώνα, λόγω της αύξησης του χριστιανικού ποιμνίου και της εμφάνισης πολλών δογματικών αποκλίσεων, χρησιμοποίησαν τον όρο «αίρεση» ώστε να καταδείξουν το στρεβλό και λάθος δογματικό προσδιορισμό, άλλων δογματικών προσεγγίσεων.

Επομένως αίρεση στην Ορθόδοξη Εκκλησία αποκαλείται το θεολογικό δόγμα ή σύστημα, το οποίο έχει απορριφθεί από την εκκλησία, διότι σφάλει ως προς την Αλήθεια η οποία αποτελεί εμπειρική βίωση και όραση του Θείου.

Η λέξη αίρεση κατά βάση σημαίνει την επιλογή, αλλά στην ορθόδοξη εκκλησία περισσότερο εξέλαβε την έννοια του αντιθέτου της καθολικότητας. Κατά το Μέγα Βασίλειο, η αίρεση αποτελεί εναντίωση στο ευαγγέλιο και στην «υγιαίνουσα διδασκαλία», καινοτομία «περί την πίστην», η οποία τραυματίζει την εκκλησιαστική συνοχή.

Αίρεση θεωρούμε την θρησκευτική διδασκαλία που παρεκκλίνει από τη γνήσια και αυθεντική χριστιανική πίστη και επομένως πλανεμένη, αντορθόδοξη και αντιχριστιανική.

Η διαφορά από μια θρησκεία είναι ότι μια αίρεση είναι μια ομάδα που ισχυρίζονται ότι είναι Χριστιανοί, αλλά αρνούνται μια βασική αλήθεια του Βιβλικού Χριστιανισμού. Αίρεση είναι η απόκλιση από την ορθή διδασκαλία της Εκκλησίας, η οποία περιέχεται στην Αγία Γραφή και στην Ιερά Παράδοση όπως διατυπώθηκε στις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, και η εμμονή σ' αυτήν ή η προσχώρηση σε μια ήδη καταδικασμένη αιρετική ομολογία.

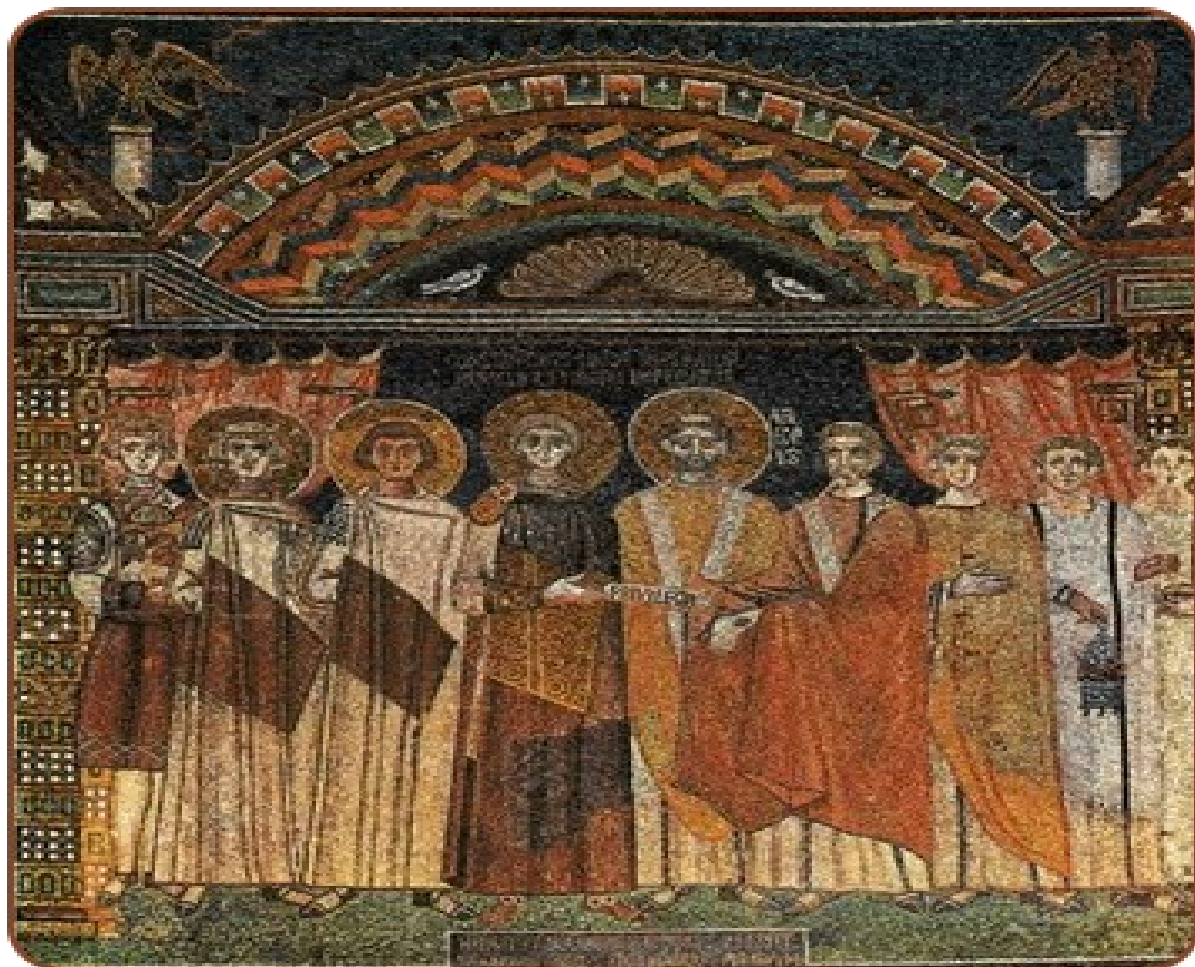
Για να χαρακτηριστεί μια δοξασία ως αίρεση:

A) Απαραίτητη είναι η εμφάνιση ή η εκδήλωση της εσφαλμένης δοξασίας είτε γραπτώς, είτε προφορικώς, είτε με πράξη, είτε τέλος με σκόπιμη παράληψη κάποιου ουσιώδους στοιχείου της πίστεως. Απλές σκέψεις, οι οποίες προέρχονται π.χ. από νεανικές ανησυχίες και αμφιβολίες δεν συνιστούν το κανονικό παράπτωμα της αίρεσης

B) Ο αιρετικός πρέπει να έχει γνώση της διαφοράς μεταξύ της δικής του δοξασίας και της εκκλησιαστικής διδασκαλίας. Γι' αυτόν το λόγο, προτού να καταδικασθεί, πρέπει να ανακρίνεται ώστε να καθίστανται φανερό, εάν οι αντιλήψεις του προέρχονται εκ πεποιθήσεως και δεν οφείλονται σε άγνοια

Γ) Πρέπει ο αιρετικός να εμμένει και να υποστηρίζει με επιμονή τις απόψεις του και να μην πείθεται στην αρμόδια εκκλησιαστική αρχή

Δ) Τέλος αρμόδια να αποφασίζει και να χαρακτηρίζει μια δοξασία ως «αίρεση» είναι η Εκκλησία, η οποία εξετάζει αυτήν επί τη βάσει της Αγίας Γραφής και της αυθεντικής εκκλησιαστικής Παράδοσης. Οι αιρετικοί υπόκεινται στην ποινή του μεγάλου αφορισμού ή αναθέματος.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Οι αιρέσεις συντάραξαν τα θεμέλια της Εκκλησίας. Αμφισβήτησαν τις θεμελιώδεις αλήθειες της χριστιανικής πίστης.

Τα σημαντικότερα αίτια των αιρέσεων είναι:

- Ο συγκρητισμός, δηλαδή το ανακάτεμα λαών και πολιτισμών που υπήρχε στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία και η ανάγκη των ανθρώπων να βρουν μεταφυσικά στηρίγματα.
- Κάποιοι ιουδαίοι-χριστιανοί που παρέμειναν προσκολλημένοι στην τήρηση του μωσαϊκού νόμου.
- Ελληνιστικές φιλοσοφικές επιρροές (κυρίως πλατωνικές) που οδήγησαν σε υποτίμηση της ύλης και υπερτονισμό της αξίας του πνεύματος.
- Η αγωνία τους να διαφυλάξουν το μονοθεϊσμό και η αδυναμία τους να κατανοήσουν πως η Αγία Τριάδα είναι ένας Θεός. Αιτία αυτού είναι η φιλοσοφική προσπάθεια εκλογίκευσης της αποκάλυψης του Θεού.
- Οι εγωιστικές και αλαζονικές τάσεις που οδήγησαν στην υπερτίμηση της λογικής και της δυνατότητας του ανθρώπου να αποκαλύψει την αλήθεια.
- Φιλοσοφική προσπάθεια εκλογίκευσης της αποκάλυψης του Θεού. Υπήρχε αδυναμία κατανόησης ότι μπορεί δυο τέλεια (θεϊκή και ανθρώπινη φύση) να ενωθούν χωρίς να ελαττωθεί το ένα.
- Ο φόβος της ειδωλολατρίας και οι επιρροές από το Ισλάμ.
- Πολιτικοί λόγοι και θρησκευτικός φανατισμός. Κοινωνικές και πολιτικές σκοπιμότητες.
- Η αίσθηση του κενού από την εξορία της χριστιανικής πίστης, η χαμηλή ποιότητα ζωής και η απελπισμένη αναζήτηση ψυχικών στηριγμάτων.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Οι αιρέσεις διακρίνονται σε:

- **ΤΡΙΑΔΟΛΟΓΙΚΕΣ**
- **ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΕΣ**
- **ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΕΣ**
- **ΣΩΤΗΡΙΟΛΟΓΙΚΕΣ**

Α) ΤΡΙΑΔΟΛΟΓΙΚΕΣ

Αφορούν στο δόγμα για την τριαδικότητα του Θεού. Τέτοιες είναι:

2^{ος} και 3^{ος} αι.μ.Χ.

ΓΝΩΣΤΙΚΙΣΜΟΣ: (Στοιχεία από ειδωλολατρικές θρησκείες από το χριστιανισμό, τον ιουδαϊσμό και την αρχαία ελληνική φιλοσοφία)

ΜΑΝΙΧΑΪΝΙΣΜΟΣ: Πίστευε σε δύο Θεούς(καλό και κακό) που πολεμούν ως το τέλος του κόσμου.

ΤΡΟΠΙΚΟΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΝΙΣΜΟΣ: Δίδασκαν ότι ο Πατέρας, ο Υιός και το Άγιο Πνεύμα είναι το ίδιο πρόσωπο.

4^{ος} αι.μ.Χ.

ΑΡΕΙΑΝΙΣΜΟΣ: Δίδασκε ότι μόνο ο Πατέρας είναι Θεός. Ο Υιός (ο Χριστός) και το Άγιο Πνεύμα δεν είναι Θεοί, αλλά μόνο δημιουργήματα του Θεού. Εκπρόσωπός του ήταν ο Άρειος, πρεσβύτερος Αλεξανδρείας και θερμός υποστηρικτής ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος. Εξέλιξη του Αρειανισμού ήταν: οι Πνευματομάχοι που αρνούσαν τη θεότητα του Αγίου Πνεύματος και εκπρόσωπός τους ήταν ο Μακεδόνας. Ο Χριστός δεν είναι Θεός και «ομοούσιος» με τον Πατέρα του αλλά κτίσμα του Θεού. Απορρίπτει τη Θεότητα του Χριστού αλλά και το απολυτρωτικό του έργο. Επομένως ο άνθρωπος παραμένει δέσμιος της αμαρτίας και του θανάτου, αφού ο Χριστός δεν είναι Θεός για οδηγήσει την ανθρωπότητα στη σωτηρία.

7^{ος} αι.μ.Χ.

ΠΑΥΛΙΚΙΑΝΙΣΜΟΣ: Συγγενείς προς το Γνωστικισμό. Δίδασκαν δύο Θεούς (καλό και κακό) ότι ο Ιησούς είναι δημιούργημα (όχι υιός) απέρριπταν τα μυστήρια. Εκπρόσωπος τους ήταν ο Κωνσταντίνος ο εκ Μανανάλεως.

8^{ος} αι.μ.Χ.

ΦΡΑΓΚΟΣ: Διδάσκουν το Filioque = εκ του Υιού, ότι το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται(έρχεται σε ύπαρξη) όχι μόνο από τον Πατέρα, αλλά και από τον Υιό. Εκπρόσωπος είναι ο Αυτοκράτορας Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος).

10^{ος} αι.μ.Χ.

ΒΟΓΟΜΙΛΟΣ: Εξέλιξη των Παυλικιανών. Απέρριπταν κάθε πτυχή της ορθόδοξης λατρείας.

11^{ος} αι.μ.Χ.

ΠΑΠΙΣΜΟΣ: (Καθολικισμός) Καθιέρωση του φραγκικού δόγματος στην Εκκλησία της Ρώμης.

14^{ος} αι.μ.Χ.

ΟΙ ΣΥΧΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΙΔΕΣ: Οι ενέργειες του Θεού είναι κτιστές ή άκτιστες.

19^{ος} αι.μ.Χ.

Πλήθος αιρέσεων προκύπτουν από τον προτεσταντισμό (ιδίως στις ΗΠΑ). Μάρτυρες του Ιεχωβά και Μορμόνοι (ΗΠΑ) (Ακράιοι ιουδαίζοντες προτεστάντες)

Β)ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΕΣ

Αφορούν στο δόγμα για την ταυτότητα του Ιησού Χριστού και το χαρακτήρα απολυτρωτικού έργου Του.

2^{ος} και 3^{ος} αι.μ.Χ.

- i. **ΓΝΩΣΤΙΚΙΣΜΟΣ**
- ii. **ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΝΙΣΜΟΣ:** (Διδάσκουν ότι ο Χριστός ήταν κοινός άνθρωπος που «υιοθετήθηκε» από το Θεό και αναδήχτηκε σε «υιό» Του.
- iii. **ΔΟΚΗΤΕΣ:** Πίστευαν ότι ο Χριστός ήταν μόνο Θεός που εμφανίστηκε φαινομενικά ως άνθρωπος.
- iv. **ΜΑΡΚΙΩΝΙΤΙΣΜΟΣ:** (Απέρριπτε την ανθρώπινη φύση του Χριστού)

4^{ος} αι.μ.Χ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΣΜΟΣ: Δίδασκε ότι ο Χριστός δεν είχε λογική ανθρώπινη ψυχή αλλά αντί ψυχής είχε τη Θεότητα του. Εκπρόσωπος ήταν ο Απολλινάριος Επίσκοπος Λαοδικείας.

5^{ος} αι.μ.Χ.

ΝΕΣΤΟΡΙΑΝΙΣΜΟΣ: Δίδασκε ότι ο Χριστός δεν ήταν ένας άνθρωπος αλλά δύο: ο άνθρωπος Ιησούς μέσα στον οποίο «κατοίκησε ο Υιός του Θεού», χωρίς να γίνουν ένας άνθρωπος. Άρα η Παναγία είναι «Χριστοτόκος» αλλά όχι Θεοτόκος. Εκπρόσωπος είναι ο Νεστόριος, ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Η υποτίμηση της θεϊκής φύσης του Ιησού μειώνει το γεγονός της λύτρωσης που προσέφερε ο Χριστός. Έτσι ο Ιησούς είναι ένα ηθικό πρότυπο ανθρώπου και όχι θεάνθρωπος.

ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ: Δίδασκε ότι ο Χριστός ήταν αρχικά και Θεός και άνθρωπος αλλά η θεϊκή Του φύση απορρόφησε την ανθρώπινη φύση Του, άρα έμεινε τελικά μόνο Θεός. Ο εκπρόσωπός του αρχιμανδρίτης Ευτυχής για να αντιμετωπίσει την αίρεση του Νεστορίου οδηγήθηκε στο άλλο άκρο. Επομένως ο άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει στη σωτηρία. Σ' αυτή την πλάνη παρασύρθηκαν πολλοί (π.χ. Σεβήρος, Διόσκουρος). Όμως πολλοί αποκόπηκαν από την Εκκλησία μένοντας σ' αυτή την πλάνη. Απόγονοι αυτών είναι οι Κόπτες, Συριανοί, Ιακωβίτες, Αρμένιοι, Αιθίοπες κτλ.

6^{ος} και 7^{ος} αι.μ.Χ.

Μετεξελίξεις του μονοφυσιτισμού

- i. **ΑΦΘΑΡΤΟΔΟΚΗΤΙΣΜΟΣ**
- ii. **ΜΟΝΟΘΕΛΗΤΙΣΜΟΣ**
- iii. **ΜΟΝΟΕΝΕΡΓΗΤΙΣΜΟΣ**

8^{ος} αι.μ.Χ.

ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ: Απέρριπταν την τιμή των εικόνων και τη δυνατότητα απεικόνισης του Χριστού. (Εκπρόσωποι οι αυτοκράτορες, Λέων Γ' ο Ίσαυρος, Κων/νος Ε' ο Κοπρώνυμος.)

Γ)ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ

Προβάλλουν μια πλαστή αποκάλυψη από το Θεό ως πηγή της διδασκαλίας τους.

2^{ος} και 3^{ος} αι.μ.Χ.

ΙΟΥΔΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ : (Π.Χ. Εβιωνομίοι)

ΧΙΛΙΑΣΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ: Περίμεναν επίγεια βασιλεία του Χριστού πριν τη Δευτέρα Παρουσία, παρερμηνεύοντας το «Αποκάλυψις».

ΜΟΝΤΑΝΙΣΜΟΣ: (Χιλιαστική αίρεση)

4^{ος} αι.μ.Χ.

Μεσαλιανοί ή «Ευχίται». (Ασκητική αίρεση).

5^{ος} αι.μ.Χ.

ΠΕΛΑΓΙΑΝΙΣΜΟΣ: Αίρεση της Δυτικής Ευρώπης

7^{ος} αι.μ.Χ.

ΠΑΥΛΙΚΙΑΝΟΙ: (Απέρριπταν την Ορθόδοξη λατρεία)

10^{ος} αι.μ.Χ.

ΒΟΓΟΜΙΛΟΙ: Απέρριπταν κάθε πτυχή της Ορθόδοξης λατρείας.

11^{ος} αι.μ.Χ.

ΠΑΠΙΣΜΟΣ: Ανακηρύσσει αρχηγό της Εκκλησίας του πάπα της Ρώμης και διεκδικεί πρωτείο εξουσίας γι' αυτόν.

15^{ος} αι.μ.Χ.

«Ιουδαϊζοντες» στη Ρωσία.

16^{ος} αι.μ.Χ.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ(ΑΠΟΣΧΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΠΙΣΜΟ)

- i. ΛΟΥΘΗΡΙΑΝΟΙ
- ii. ΚΑΛΒΙΝΙΣΤΕΣ
- iii. ΑΓΓΛΙΚΑΝΟΙ

Προσήλωση στην Αγία Γραφή, απόρριψη της παράδοσης.

17^{ος} και 18^{ος} αι.μ.Χ.

ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ: Αποκρυφιστική θρησκεία με παγανιστικές καταβολές Ίδρυση της Μεγάλης Στοάς στο Λονδίνο.

19^{ος} αι.μ.Χ.

ΘΕΟΣΟΦΙΑ: Κράμα μαγείας και πνευματισμού.

20^{ος} και 21^{ος} αι.μ.Χ.

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΙΑΝΟΙ Ή «ΑΝΑΓΕΝΝΗΜΕΝΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ»: Επιδιώκουν την είσοδο του Αγίου Πνεύματος στον άνθρωπο

«ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ» (NEW AGE): Πολύμορφη θρησκεία με βάση Ινδουιστικές και βουδιστικές ιδέες και μυστικιστικές μεθόδους (γιόγκα).

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Οι αιρέσεις δίχασαν και διαίρεσαν την Εκκλησία. Οι έριδες και οι συγκρούσεις άφησαν ανοιχτές πληγές. Η καλοσύνη αντικαταστάθηκε από την εχθρότητα και την κακία, η ταπεινότητα από την αδιαλλαξία και την εγωπάθεια. Το μίσος και η καχυποψία κυριαρχούν.

Οι εντάσεις μεταξύ των χριστιανών δυσκόλεψαν τη ζωή τους. Η Εκκλησία σπαράσσεται από εσωτερικές διαμάχες που δίνουν την ευκαιρία και στον αυτοκράτορα και στην κεντρική εξουσία να κάνουν παρεμβάσεις σε ζητήματα δογματικά και θεολογικά. Έβρισκαν αφορμή από τις εκκλησιαστικές έριδες οι αυτοκράτορες και θεωρούσαν καθήκον τους να αποκαταστήσουν την ηρεμία στην Εκκλησία και την κοινωνική τάξη.

Στην Αίγυπτο, στη Συρία, στην Αρμενία που υπήρχαν πολλοί μονοφυσίτες συγκρούονταν συχνά με την κεντρική εξουσία. Αυτές οι περιοχές απομακρύνθηκαν πνευματικά από το Βυζαντινό κράτος και κινδύνευσαν από τους εχθρούς ώσπου έχασαν την πολιτική.

Επιρροή της κεντρικής εξουσίας με ολέθριες συνέπειες για την αυτοκρατορία. Και για το Χριστιανισμό, οι αιρέσεις είχαν καταλυτική δύναμη αφού βρήκαν εύφορο έδαφος να αναδειχθούν δόγματα και αιρετικές δοξασίες. Πολλοί άνθρωποι, μέλη αιρέσεων είναι «καλοί άνθρωποι» που ειλικρινά αναζητούν το Θεό και ειλικρινά πιστεύουν ότι έχουν την αλήθεια. Η ελπίδα μας και η προσευχή μας είναι ότι πολλοί άνθρωποι που εμπλέκονται στις Χριστιανικές

«αιρέσεις» θα δοθούν τα ψέματα και θα ελκυστούν στην αλήθεια της σωτηρίας δια του Ιησού Χριστού.

Η αγία Ευφημία

Ιστορικός πίνακας των αιρέσεων

Επιμέλεια: Θ. Ι. Ρηγινιώτη

- **Αίρεση:** Σύστημα ιδεών βασισμένο σε τμήμα της Χριστιανικής διδασκαλίας, με απώρριψη ή παρερμηνεία των υπόλοιπων τμημάτων της.
- **Τριαδολογικές αιρέσεις:** Αφορούν στο δόγμα για την τριαδικότητα του Θεού.
- **Χριστολογικές αιρέσεις:** Αφορούν στο δόγμα για την ταυτότητα του Ιησού Χριστού και το χαρακτήρα του απολυτρωτικού έργου Του.
- **Αποκαλυπτικές αιρέσεις:** Προβάλλουν μια πλαστή «αποκάλυψη από το Θεό» ως πηγή της διδασκαλίας τους.
- **Σωτηριολογικές αιρέσεις:** Αφορούν στη διδασκαλία του χριστιανισμού για τη σωτηρία του ανθρώπου.

αίτια	κυριότεροι εκπρόσωποι	χριστολογικές αιρέσεις	αίτια	κυριότεροι εκπρόσωποι	αποκαλυπτικές και εκκλησιολογικές αιρέσεις	αίτια - κυριότεροι εκπρόσωποι	Πατέρες που διατύπωσαν ή υπερασπίστηκαν την ορθή διδασκαλία	λοιπά γεγονότα
Ο συγκρητισμός στο ανακάτεμα των λαών και πολιτισμών που υπήρχε στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία) και η ανάγκη των ανθρώπων να βρουν μεταφυσικά στηρίγματα.	Σίμων ο Μάγος, Νικολαΐτες ή Βαλααμιστές (προσπαθούσαν να εξαφανίσουν το σώμα μέσω οργίων και καταχρήσεων). Υπόσχονταν στους ανθρώπους μια μυστική «Γνώση» που θα τους ελευθέρωνε από τα «δεσμά της ύλης». Ήταν αποκρυφιστές και ενίοτε μάγοι.	Ο Γνωστικισμός (ο ίδιος με τον προαναφερόμενο): Δίδασκε ότι ο Χριστός ήταν ένα από τα πολλά θεϊκά πνεύματα που «γεννήθηκαν» μέσα από το μεγάλο Θεό. Ότι δεν ήταν αληθινός άνθρωπος, αλλά μόνο πήρε μορφή ανθρώπου (χωρίς υλικό σώμα), επειδή την ύλη οι γνωστικοί τη θεωρούσαν κακή. Ότι ήρθε για να ελευθερώσει τους ανθρώπους από τα δεσμά της ύλης, αποκαλύπτοντάς τους τη «Γνώση του μεγάλου Θεού» και της δημιουργίας του κόσμου.	Ελληνιστικές φιλοσοφικές επιρροές (κυρίως πλατωνικές) που οδήγησαν σε υποτίμηση της ύλης και υπερτονισμό ό της αξίας του πνεύματος. Έτσι θεωρήθηκε αδιανόητο ότι ένα αγαθό πνεύμα θα μπορούσε να λάβει αληθινό υλικό σώμα.	Ό,τι γράψαμε και προηγουμένως.	Ιουδαιοχριστιανοί διαφόρων ομάδων, όπως Εβριωνάιοι κ.τ.λ.	Παρέμειναν προσκολλημένοι στην τήρηση του μωσαϊκού νόμου. Απομονωμένες θνησιγενείς κοινότητες.	Οι απόστολοι (μαθητές του Χριστού), οι άμεσοι μαθητές των αποστόλων, π.χ. Ιγνάτιος Αντιοχείας, Κλήμης Ρώμης	Γέννηση Ιησού Χριστού, δράση Του (διδασκαλία και θαύματα), σταύρωση και ανάστασή Του. Κάθοδος του Αγίου Πνεύματος (πεντηκοστή) και ίδρυση της Εκκλησίας. Διδασκαλία των αποστόλων σε πολλά έθνη. Πρώτοι διωγμοί, από Ιουδαίους και Ρωμαίους. Μαρτύριο των αποστόλων και άλλων χριστιανών.
Α) Τα παραπάνω. Β) Περσική θρησκεία επηρεασμένη από ποικίλες θρησκευτικές παραδόσεις. Γ) Η αγνία τους να διαφυλάξουν το μονοθεϊσμό και η αδυναμία τους να κατανοήσουν πώς η Αγία Τριάδα είναι ένας Θεός. Αιτία αυτού: η φιλοσοφική προσπάθεια εκλογίκευσης της αποκάλυψης του Θεού.	Α) Κήρινθος, Βασιλείδης, Μένανδρος, Σατουρνείλος, Καρποκράτης, Ουαλεντίνος κ.ά. (κάθε διδάσκαλος είχε δική του εκδοχή του γνωστικισμού). Β) Μάνης ή Μανιχαίος (Πέρσης αιρεσιάρχης που σταυρώθηκε λόγω αντίθεσης με το ιερατείο του ζωροαστρισμού). Γ) Πραξέας, Νοητός, Σαβέλλιος	Α) Μοναρχιανισμός : δυναμικοί μοναρχιανοί ή υιοθετιστές. Δίδασκαν ότι ο Χριστός ήταν κοινός άνθρωπος, που, λόγω του υψηλού ήθους του, «υιοθετήθηκε» από το Θεό και αναδείχθηκε σε «υιό» Του. Β) Δοκίτες . Ομάδες που δίδασκαν ότι ο Χριστός ήταν μόνο Θεός που εμφανίστηκε φαινομενικά ως άνθρωπος. Γ) Μαρκιωνιτισμός : Συγγενής προς το Γνωστικισμό, απέρριπτε την ανθρώπινη φύση του Χριστού, Τον θεωρούσε «καθαρό πνεύμα», που ήρθε στη Γη ως ενήλικας.	Α) Ό,τι γράψαμε και στους τροπικούς. Β) Υπερτονισμός της Θεότητας του Χριστού, υποτίμηση της ανθρώπινης φύσης. Γ) Υπερτονισμός της αξίας του πνευματικού μέρους του ανθρώπου και υποτίμηση της ύλης και ανθρώπινου σώματος (ελληνιστικές, γνωστικές και δοκητικές επιρροές).	Α) Άλογοι (απέρριπταν το κατά Ιωάννην, δηλ. την ιδιότητα του Χριστού ως «Θεού Λόγου»), δύο Θεόδοτοι, Αρτέμων, Παύλος ο Σαμοσατέας Β) Διάφορες ομάδες Γ) Μαρκίων.	Α) Χιλιαστικές ομάδες (περίμεναν επίγεια βασιλεία του Χριστού πριν τη Δευτέρα Παρουσία, παρερμηνεύοντας το Αποκάλυψις, κεφ. 20). Β) Μοντανισμός . Χιλιαστική αίρεση. Δίδασκε ότι ο Παράκλητος είναι ο Μοντανός και περίμενε την ουράνια Ιερουσαλήμ (Αποκ. κεφ. 21-22). Ακράιοι ηθικιστές, συχνά επιδίωκαν να εκτελεστούν από τους Ρωμαίους για να γίνουν μάρτυρες («εισηδητικό μαρτύριο» – απαγορεύτηκε από την Εκκλησία).	Α) Διάφοροι ήταν επηρεασμένοι, ιδίως στη Μικρά Ασία, π.χ. Παπίας Ιεραπόλεως της Φρυγίας Β) Μοντανός. Προσχώρησε και ο Τερτυλλιανός, διαφωνώντας με τη συγχώρηση των αμαρτωλών και των αποστατών κατά τους διωγμούς (πεπτωκότες).	Ειρηναίος Λυών, Ιππόλυτος Ρώμης, Διονύσιος Ρώμης, Διονύσιος Αλεξανδρείας κ.ά.	Ο χριστιανισμός εξαπλώνεται. Διωγμοί των χριστιανών από το ρωμαϊκό κράτος. Αναρίθμητοι μάρτυρες.
Ό,τι γράψαμε και στους τροπικούς.	Άρειος Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος υποστήριξε τον αρειανισμό.				Μεσαλιανοί ή «ευχίται» (= προσευχόμενοι). Ασκητική αίρεση που επιδίωκε τη θέα του Θεού, προκαλώντας έκσταση με διαρκή προσευχή, ψαλμούς, χορούς κ.λ.π.	Υπερτονισμός της αξίας του πνεύματος, υποτίμηση της ύλης, υπεροψία περί «καθαρότητας», που οδηγεί σε ελιτισμό.	Α΄ Οικουμενική Σύνοδος (325 μ.Χ.) Μ. Αθανάσιος Ιλάριος Πουατιέ κ.ά.	Παύση των διωγμών από Μ. Κωνσταντίνο (313 μ.Χ.). Ίδρυση ΚΠολης. Εκχριστιανισμός της Γεωργίας (αγία Νίνα) και των Αρμενίων (άγιος Γρηγόριος, Φωτιστής της Αρμενίας). Οι άγιοι Αντώνιος και Παχώμιος εγκαινιάζουν τον αναχωρητικό και τον κοινοβιακό μοναχισμό

								αντίστοιχα. Χιλιάδες μοναχοί στην έρημο της Αιγύπτου.
Α, Β, Δ) Ό,τι γράψαμε στους τροπικούς μοναρχιανούς και στον Άρειο. Γ) Ό,τι γράψαμε στους τροπικούς μοναρχιανούς και στον Άρειο. Ακόμη: σύγχυση ως προς το τι δηλώνουν τα ονόματα: τη θεία ουσία ή τις ενέργειες και ιδιότητες του Θεού.	Γ) Αέτιος, Ευνόμιος Δ) Μακεδόنيος	Απολιναρισμός. Δίδασκε ότι ο Χριστός δεν είχε λογική ανθρώπινη ψυχή, αλλά αντί ψυχής είχε τη θεότητα του.	Φιλοσοφική προσπάθεια εκλογίκευσης της αποκάλυψης του Θεού. Αδυναμία κατανόησης ότι μπορεί δύο τέλεια (θεϊκή και ανθρώπινη φύση) να ενωθούν χωρίς να ελαττωθεί το ένα.	Απολινάριος, επίσκοπος Λαοδικίας	Μεσαλιανοί		Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Νύσσης, Γρηγόριος Θεολόγος, Β΄ Οικουμενική Σύνοδος (381 μ.Χ.). Σύνοδος της Σίδης (390 μ.Χ.) κατά Μεσαλιανών.	Ο μοναχισμός εξαπλώνεται παντού. Ο αυτοκράτορας Ουάλης υποστηρίζει τον αρειανισμό. Ο αυτοκράτορας Μ. Θεοδόσιος κάνει το χριστιανισμό επίσημη θρησκεία της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.
		Νεστοριανισμός. Δίδασκε ότι ο Χριστός δεν ήταν ένας άνθρωπος, αλλά δύο: ο άνθρωπος Ιησούς, μέσα στον οποίο «κατοίκησε» ο Υιός του Θεού, χωρίς να γίνουν ένας άνθρωπος. Άρα η Παναγία είναι «Χριστοτόκος», αλλά όχι Θεοτόκος.	Ότι γράψαμε στον απολιναρισμό.	Νεστόριος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως	Α) Μεσαλιανοί. Β) Πελαγianiσμός. Αίρεση κυρίως της δυτικής Ευρώπης. Δίδασκε ότι το προπατορικό αμάρτημα δεν επηρέασε την ανθρώπινη φύση και ότι ο άνθρωπος μπορεί να σωθεί χωρίς της βοήθεια της θείας χάριτος.	Β) Πελάγιος, Κελέστιος	Κύριλλος Αλεξανδρείας, Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος (431 μ.Χ) Ιωάννης Κασσιανός, Αυγουστίνος, Γερμανός της Ωξέρ (κατά πελαγianiσμού)	Ο νεστοριανισμός επικρατεί στην Περσία και σταδιακά επεκτείνεται στην Αραβία, την Αίγυπτο, μέχρι και Ινδία και Κίνα. Οι νεστοριανοί της Περσίας καλλιεργούν τα γράμματα και αργότερα επηρεάζουν πολιτισμικά τους μωαμεθανούς.
		Μονοφυσιτισμός. Δίδασκε ότι ο Χριστός ήταν αρχικά και Θεός και άνθρωπος, αλλά η θεϊκή Του φύση απορρόφησε την ανθρώπινη φύση Του, άρα έμεινε τελικά μόνο Θεός.	Η προσπάθεια φανατικών ορθοδόξων να αντιμετωπίσουν το νεστοριανισμό. Εξοργίστηκαν από την ήπια στάση του αγίου Κυρίλλου απέναντι στο Νεστόριο και τους φίλους του. Επίσης, υποτίμηση της ανθρώπινης φύσης.	Ευτυχής	Α) Μεσαλιανοί Β) Πελαγianiσμός		Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος (451 μ.Χ.) Διάδοχος, επίσκοπος Φωτικής (κατά Μεσαλιανών)	Μετανάστευση γερμανικών φύλων (Γόθων, Φράγκων κ.ά.) και κατάκτηση της δυτικής Ευρώπης. Ασπάζονται τον αρειανισμό και τελικά προσχωρούν στην Ορθοδοξία.
		Αφθαρτοδοκητισμός. Μετεξέλιξη του μονοφυσιτισμού. Δίδασκε ότι το σώμα του Χριστού ήταν άφθαρτο και πριν την ανάσταση, απαλλαγμένο από πείνα, δίψα, κούραση κ.τ.λ. (από τα «αδιάβλητα πάθη»).	Φιλοσοφική προσπάθεια εκλογίκευσης της αποκάλυψης του Θεού. Αδυναμία κατανόησης ότι μπορεί δύο τέλεια (θεϊκή και ανθρώπινη φύση) να ενωθούν χωρίς να ελαττωθεί το ένα.	Ιουλιανός, επίσκοπος Αλικαρνασσού.	Μεσαλιανοί		Ε΄ Οικουμενική Σύνοδος (553 μ.Χ.). Κατάδικασε κάποια παλαιότερα κείμενα νεστοριανικού περιεχομένου ή αποχρώσεων.	Ο μονοφυσιτισμός επικρατεί στις Εκκλησίες των Αρμενίων, Κοπτών (Αίγυπτος), Αιθιοπών, «Χριστιανών Αγίου Θωμά» (Μαλαμπάρ Ινδιών) και Ιακωβιτών (Συρία) και Μαρωνιτών (Λίβανος).
Γνωστικές και πιθανόν αρειανικές επιρροές. Υπερτονισμός του πνεύματος και υποτίμηση της ύλης. Παρερμηνεία επιστολών αποστόλου Παύλου (απ' όπου το όνομα της αίρεσης).	Α) Κωνσταντίνος ο εκ Μανανάλεως	Μετεξελίξεις του μονοφυσιτισμού: Α) Μονοθελητισμός, Β) Μονοενεργητισμός. Δίδασκαν ότι ο Χριστός είχε ανθρώπινη φύση, αλλά όχι ανθρώπινη θέληση ή ενέργεια (αντίστοιχα)	Ό,τι γράψαμε στον αφθαρτοδοκητισμό.	Υποστηρίχθηκε από αυτοκράτορες όπως ο Ζήνων και ο Ηράκλειος και πατριάρχες όπως: Πύρρος, Παύλος, Πέτρος και Σέργιος ΚΠόλεως, Ονώριος πάπας Ρώμης, Κύρος Αλεξανδρείας	Παυλικιανοί. Οι προαναφερθέντες. Απέρριπταν την ορθόδοξη λατρεία.		Μάξιμος Ομολογητής, Σωφρόνιος Ιεροσολύμων, Μαρτίνος Ρώμης Στ΄ Οικουμενική Σύνοδος (680 μ.Χ.)	Οι Μαρωνίτες γίνονται μονοθελήτες. Το Ισλάμ ιδρύεται και μετατρέπεται σε αυτοκρατορία. Καταλαμβάνονται τα πατριαρχεία Αντιοχείας, Αλεξανδρείας και Ιεροσολύμων. Αιρετικές επαρχίες όπως οι Συρία, Ιορδανία και Αίγυπτος, υποτάσσονται

								στους Άραβες (Ισλάμ), λόγω αντιπαλότητας με την Ορθόδοξη ΚΠολη.
Πολιτικοί λόγοι. Υιοθέτηση ασφαμένων θεολογικών ιδεών του αγίου Αυγουστίνου (†430). Το Filioque είχε τεράσει ασφαμένα στα δογματικά κείμενα των συνόδων του Γολέδο της Σπαιτίας (547 & 589), για να ενισχυθεί το τριαδολογικό δόγμα (Θεότητα Χριστού) έναντι του αρειανισμού.	Αυτοκράτορας Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)	Εικονομαχία. Απέρριπτε την τιμή των εικόνων και τη δυνατότητα απεικόνισης του Χριστού.	Φόβος της ειδωλολατρίας. Επιρροές από Ισλάμ.	Αυτοκράτορες Λέων Γ' ο Ίσαυρος, Κωνσταντίνος Ε' ο Κοπρώνυμος			Ιωάννης Δαμασκηνός Γερμανός ΚΠόλεως, Γρηγόριος Γ' Ρώμης, Στουδίτες μοναχοί, Ζ' Οικουμενική Σύνοδος (787 μ.Χ.)	
		Β' φάση της Εικονομαχίας.	Στρατιωτικές ήττες εικονοφίλων αυτοκρατόρων. Θαυμασμός προς τους εικονομάχους αυτοκράτορες.	Αυτοκράτορες Λέων Ε' ο Αρμένιος, Θεόφιλος			Α) Κατά Εικονομαχίας: Θεόδωρος Στουδίτης Σύνοδος του 843 μ.Χ. Θεοφάνης και Θεόδωρος οι Γραπτοί Β) Κατά Φράγκων: Λέων Γ' και Ιωάννης Η' Ρώμης Μ. Φώτιος, πατριάρχης ΚΠόλεως,	Ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Ραγκαβές κηρύσσει ανελέητο (πολιτικό) διωγμό κατά των παυλικιανών. Αντίδραση αγίου Θεοδώρου Στουδίτη. Αρχίζει ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, από τους αγίους Κύριλλος και Μεθόδιο και τους μαθητές τους.
Α) Πολιτικοί λόγοι. Β) Υπερτονισμός του πνεύματος, υποτίμηση της ύλης, υπεροψία περί «καθαρότητας».	Α) Γερμανός Αυτοκράτορας Όθων Α' Β) Μπογκομίλ (Θεόφιλος)				Βογόμιλοι. Οι προαναφερθέντες. Απέρριπταν κάθε πτυχή της ορθόδοξης λατρείας.		Νηπτικοί Πατέρες: διδάσκαλοι της χριστιανικής ζωής, όχι τόσο κατά αιρέσεων.	Οι Ρώσοι βαπτίζονται χριστιανοί ορθόδοξοι. Πρώτοι Ρώσοι αγίοι.
Πολιτικοί λόγοι.	Οι πάπες της Ρώμης μετά το 1000 μ.Χ.				Παπισμός. Ανακηρύσσει αρχηγό της Εκκλησίας τον πάπα της Ρώμης και διεκδικεί πρωτείο εξουσίας γι' αυτόν.		Μιχαήλ Κηρουλάριος, πατριάρχης ΚΠόλεως	
Πολιτικοί λόγοι και θρησκευτικός φανατισμός.							Νηπτικοί Πατέρες: διδάσκαλοι της χριστιανικής ζωής, όχι τόσο κατά αιρέσεων.	Ο αυτοκράτορας Αλέξιος Κομνηνός, για πολιτικούς λόγους, διώκει τους Βογόμιλους και θανατώνει τον αρχηγό τους Βασίλειο κ.ά. Οι Μαρωνίτες ενώνονται με τους παπικούς.
							Αγιορείτες Πατέρες, που αντιτάχθηκαν στη Σύνοδο της Λυών (=> υπαγωγή στον πάπα) και μαρτύρησαν	Αυτοκρατορία της Νίκαιας. Μεγάλο κύμα αναχωρητών στη Βόρεια Ρωσία. Πλήθος αγίων. Οι Τάταροι καταλαμβάνουν τη Ρωσία.

Παπικές επιρροές. Υπεροπτική υπερτίμηση της φιλοσοφίας και προσπάθεια εκλογίκευσης της αποκάλυψης του Θεού.	Βαρλαάμ ο Καλαβρός, Νικηφόρος Γρηγοράς, Γρηγόριος Ακίνδυνος						Γρηγόριος Παλαμάς, Σύνοδοι του 1341, 1347, 1351, 1368	Μάχη στο Κουλίκοβο (Ρωσία) και νίκη κατά των Τατάρων. Βυζάντιο: τελευταίες αναλαμπές.
Πολιτικοί λόγοι και θρησκευτικός φανατισμός.					«Ιουδαίζοντες» στη Ρωσία.	Υπερβολική επιρροή της Παλαιάς Διαθήκης	Κατά παπικών: Μάρκος Ευγενικός, Γεννάδιος Σχολάριος. Ο άγιος Νείλος της Σόρα (Ρωσία) υπερασπίζεται τους Ιουδαίζοντες κατά διωγμού εναντίον τους	Άλωση της ΚΠολης από τους Τούρκους (1453), αρχή της Τουρκοκρατίας.
Πολιτικοί λόγοι και θρησκευτικός φανατισμός.	Ιγνάτιος Ποσιέυ (ουνίτης επίσκοπος)				Προτεσταντισμός. Από τον παπισμό αποσχίζονται οι «προτεστάντες»: α. Λουθηρανοί β. Καλβινιστές γ. Αγγλικανοί α και β διδάσκουν προσήλωση στην Αγία Γραφή και απόρριψη της παράδοσης. Αν και υπάρχουν μεταβολές στη διδασκαλία, τελικά σχετικοποιείται η σημασία των Μυστηρίων.	Ιδρυτές: α. Μαρτίνος Λούθηρος β. Ιωάννης Καλβίνος γ. Ερρίκος Η', βασιλιάς της Αγγλίας. Αίτια: α και β: Αγανάκτηση από τη σκληρότητα της ηγεσίας του παπισμού. γ. Πολιτικοί λόγοι.	Μελέτιος Πηγάς. Κατά Ουνίας: Κύριλλος Λούκαρις, Νικηφόρος Καντακουζηνός (συνελήφθη και πέθανε από την πείνα).	
Πολιτικοί λόγοι και θρησκευτικός φανατισμός.					Τεκτονισμός (πρώτες σαφείς ενδείξεις για ύπαρξη τεκτονισμού στην Αγγλία): αποκρυφιστική θρησκεία με παγανιστικές καταβολές.	Μετεξέλιξη του μεσαιωνικού αποκρυφισμού σε συνδυασμό με κοινωνικές και πολιτικές σκοπιμότητες.	Κύριλλος Λούκαρις Πέτρος Μαγίλας, μητροπολίτης Κιέβου	Ρωσία: σχίσμα Παλαιοπίστων (Ρασκόλνικοι): αντιδρούν στη λειτουργική μεταρρύθμιση του πατριάρχη Νίκωνα. Μεγάλη αναταραχή στη ρωσική Εκκλησία.
					Τεκτονισμός: Ιδρύεται η 1 ^η Μεγάλη Στοά στο Λονδίνο (24 Ιουνίου 1717).		Κοσμάς ο Αιτωλός, Κολλυβάδες: Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης, Νικόδημος Αγιορείτης, Μακάριος Νοταράς, Αθανάσιος Πάριος.	
					Θεοσοφία. Κράμα μαγείας και πνευματισμού.	Έλενα Μπλαβάτσκου	Ρωσία: Θεοφάνης ο Έγκλειστος, Ιγνάτιος Μπριαντιανίνωφ, Ιωάννης της Κρονστάνδης κ.ά. Ελλάδα: Χριστοφόρος ο Παππουλάκος	Ίδρυση του ελληνικού κράτους με προτεσταντική και κατόπιν παπική βασιλική ηγεσία. Αθρόα εισαγωγή προτεσταντικών κυρίως ιδεών στην ελληνική κοινωνία και εκπαίδευση. Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδος (αποκοπή από Οικουμενικό Πατριαρχείο). Αναβρασμός στη Ρωσία λόγω της μεγάλης φτώχειας και εισαγωγής μαρξισμού και αναρχισμού. Κριτική στις νέες ιδέες από τον ορθόδοξο λογοτέχνη Φ. Ντοστογιέφσκου κ.ά.
					Α) Πεντηκοστιανοί ή «Αναγεννημένοι χριστιανοί». Πολύμορφο κίνημα διαδεδομένο κυρίως σε προτεστάντες, αλλά και σε παπικούς, που επιδιώκει την είσοδο του Αγ.	Α) Απογοήτευση από τον ξηρό ορθολογισμό του παραδοσιακού προτεσταντισμού και παπισμού και αναζήτηση θείου βιώματος (όμως λόγω άγνοιας της ορθόδοξης	Νεκτάριος Πενταλόπεως, Τύχων Μόσχας, Λουκάς ο Ιατρός, Νικόλαος Βελιμίροβιτς, Ιωάννης Μαξιμόβιτς, Σεραφείμ Ρόουζ,	1900: Επανάσταση των Μπόξερς: ορθόδοξοι Κινέζοι μάρτυρες. 1924: Η Εκκλησία της Ελλάδας υιοθετεί το νέο ημερολόγιο => σχίσμα

					<p>Πνεύματος στον άνθρωπο και την απόκτηση θρησκευτικών βιωμάτων.</p> <p>B) «Νέα Εποχή» (New Age). Πολύμορφη θρησκεία με βάση ινδουιστικές και βουδιστικές ιδέες και μυστικιστικές μεθόδους (γιόγκα, τάι τσι κ.τ.λ.). Διδάσκει ότι ο άνθρωπος βρίσκεται εντός του το θείο και όχι σε επαφή με κάποιον συγκεκριμένο Θεό.</p>	<p>παράδοσης, η αναζήτηση γίνεται χωρίς σύνεση, σε πνευματικά ύποπτους δρόμους).</p> <p>B) Η αίσθηση του κενού από την εξορία της χριστιανικής πίστης, η χαμηλή ποιότητα ζωής και η απελπισμένη αναζήτηση ψυχικών στηριγμάτων.</p>	<p>Χαράλαμπος Βασιλόπουλος, Ιουστίνος Πόποβιτς, Φιλόθεος Ζερβάκος, Αντώνιος Αλεβιζόπουλος κ.ά.</p>	<p>παλαιομερολογιτών.</p> <p>Από 1917: Κομμουνιστική επανάσταση, αρχικά στη Ρωσία και κατόπιν σε άλλες χώρες. Επιβολή αθεΐας, πολλοί μάρτυρες. Ρώσοι άνθρωποι του πνεύματος μεταφέρουν την ορθόδοξη κληρονομιά στη δύση, ιδίως Γαλλία και ΗΠΑ. Πρωτοφανής εξάπλωση των νέων αιρετικών ιδεών στην πρώην χριστιανική Ευρώπη και Αμερική, αλλά και επέκταση της ιεραποστολικής δραστηριότητας της Ορθοδοξίας σε όλη την υφήλιο.</p>
--	--	--	--	--	--	---	--	--